Stříbrný vítr

Časopis Českého spolku v Košicích

Ročník 5., číslo 5/ 2013

ČESKÝ SPOLEK V KOŠICÍCH
OBČANSKÉ SDRUŽENÍ

ÚRAD VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Střídavě oblačno, ale nakonec vše dobře dopadlo

Již od rána, v sobotu 21. 9. 2013, bylo ve vzduchu něco, co znejistilo naše očekávání. Garantka jednodenního výletu do Žiarské doliny na setkání členů českých spolků, M. Babjáková neodolala virovému ataku a musela zůstat v posteli. Její manžel doručil ráno na autobusové nádraží instrukce a potřebné materiály. Omluvil se i předseda ČSnS P. Doležal. Zůstalo to na mně. A k tomu ještě ta děsivá mračna. Vyjeli jsme, ale lilo celou cestou. Uvažovali jsme o náhradním programu, ale když jsme dorazili do výchozího místa Žiarské doliny a po uvítání domácím Ing. Havlem, padlo rozhodnutí: „Jdeme!“. Z ruksaků jsme vylovili pršipláště a paraplata a všech 34 účastníků z Košic spolu s dalšími ze Staré Ľubovny, Martina, domácích a ještě dalších se vydalo na 5,3 km tůru na Žiarskou chatu (1325). Cestou vytrvale pršelo, ale už sem tam vykukovalo hřejivé slunko. Vrcholky Barance, Baníkova (2178 m), Plačtivé (2126 m) místy pokrýval sníh a valily se husté mraky. Leč nevzdali jsme to. Přibližně po 1 a půl hodině jsme dorazili do cíle. Stále chvilkami poprchávalo. V chatě bylo „narváno“. Nebylo ani kam si sednout a zahřát se kýženou zelňačkou – kapustnicí. Ale postupně jsme se vystřídali a po chvíli se vydali k místu setkání na symbolický hřbitov, abychom vzdali úctu a pietní vzpomínku obětem Západních Tater. A to už se slunko přestalo skrývat a příjemně prohřívalo naše zmáčené oděvy a prokřehlé údy.

Slavnostní pietní akt zahájil milými slovy místní organizátor Ing. Havel. Následně vystoupil člen horské záchranné služby,který vzpomněl některé tragické příběhy těchto hor. Přímluvou pozdravil přítomných i zástupce primátora Lipt. Mikuláše. A to už se horským údolím nesly písně p. Arkaiové s klavírním doprovodem Mgr. Malinové z Košic. Následně zástupce ČS ze St. Ľubovny zarecitoval báseň Jaroslava Seiferta „Píseň o rodné zemi“. Po minutě ticha zazněla sborovým zpěvem píseň „Čechy krásné,Čechy mé...“. Tak jsme vzdali úctu obětem Západních Tater – Roháčů, druhého největšího horského masivu Slovenska.

Příroda vyslyšela naše přání a dopřála nám pokochat se zdejší přírodou. Mnozí z nás vyšli si k nedalekému horskému vodopádu, aby se zaposlouchali do zurčící vodní symfonie a krásy horského potoka. Pak jsme se sešli v horské chatě. Ke skvělé náladě přispěla p. Malinová hrou na klavír a my ostatní spontánním zpěvem, který nás sblížil a dal zcela zapomenout na ranní nepřízeň počasí. Nikomu se odtud nechtělo. Ale čas odchodu autobusu v 16.30 hod. se neúprosně blížil... a dolů opět téměř 1 a půl hodiny chůze. Není nad to nechat spočinout své znavené údy na sedadlech autobusu, který nás má odvézt domů.

Nedojeli jsme však daleko – jen do Smrečan,výchozího místa Žiarské doliny. Autobus přestal poslouchat. Když konečně po mnoha marných pokusech šoféra autobusu umoudřit motor podařilo se mu zařadit alespoň „dvojku“ (na vině byl asi i Vlado Šípoš, který dodal, že naše cesty jsou „na jedničku“ - při vyšších rychlostech už nevyhovují), dobelhali jsme slimačím tempem alespoň na nádraží v Liptovském Mikuláši. A opět nám to vyšlo. Rychlík do Košic přijel během půlhodinky. Do Košic jsme se vrátili před dvacátou hodinou bohatší o zážitky, plni dojmů a šťastni, že se všechno nakonec v dobré obrátilo.

A nenecháme se odradit ani v příštím roce a už nyní se těšíme na setkání v Žiarské dolině.

Jiří Gregorek

Na úvod

Úrodný podzim

Prohozené počasí - studené a větrné září a pak hřejivý a rozjásaný říjen nám nabídli množství příjemných akcí, na kterých jsme se potkávali. Podzimní akademie, vycházky do přírody a přednášky ve společenském klubu pozvolna vpluly do tradičně očekávaných Dní české kultury. O těch se ovšem zmiňovat nebudeme, připravujeme reportáž z celého festivalu do příštího čísla.

Dobré dílo by se nepovedlo, kdyby nám scházeli lidé. Odborníci, umělci, ale také řada nenápadných organizátorů, tahounů všech akcí. Chtěli bychom poděkovat především jim a popřát jim, aby měli stále energii, elán a dobrou náladu, se kterou lze všechno zdolat snadněji.

Volby v Čechách i na Slovensku jsou také svým způsobem sběrem úrody. Jak se na to dívá lid? Zde je vox populi, který letí internetem: Pověst praví, že blaničtí rytíři přijdou zemi na pomoc, když bude nejhůr. Zaslechli jsme, že je kdosi zahlédl. Prý se nenápadně pokusili opustit republiku. (Ovšem to samé se říká také o rytířích ze Sitna.)

Jak kdysi pravil klasik Dikobraz: S úsměvem jde všechno líp!

Jiří Zaťovič

Stříbrný e-vítr | časopis Českého spolku v Košicích | číslo 5/2013 |
Redakční rada: Miluše Babjáková, Jiří Gregorek, Bohumil Kaman, Pavol Kraus, Blanka Sedlatá, Jiří Zaťovič | jazyková úprava: Erika Schmidtová | grafická úprava: Jiří Zaťovič | vytiskla: Tlačiareň CASP, s.r.o. Košice | Vydáno pro vnitřní potřebu členů Českého spolku | Vychází s finanční podporou Úradu vlády SR - programu Kultúra národnostných menšín 2013

Obsah

Střídavě oblačno, ale nakonec vše dobře dopadlo **2**

Svatováclavské posvícení **4**

Naše setkávánoi v klubu v září a říjnu **4**

Za vzděláváním a poznáváním pamětihodností Plzeňského kraje **7**

Vzpomínáme na Josefa Trávníčka **11**

Proč žiju na Slovensku jako cizinec **12**

Poznáš správnou odpověď? **13**

Podzimní procházka - objevování zatopené obce Ružín **14**

Posvícenské křeslo pro hosta **15**

Památky UNESCO - vila Tugendhat **16**

Foto na titulní straně

Letošní Podzimní akademie zavedla členy našeho spolku na mnoho známých, ale i neznámých míst na západě Čech. O jejich putování můžete číst v reportáži uvnitř čísla.

Foto: Pavol Kraus

Svatováclavské posvícení

Členové Českého spolku v Košicích a jejich sympatizanti již tradičně oslavují svátek svatého Václava, patrona země České.

Svatováclavskému posvícení předcházela mše k jeho cti, v kapli svatého Michala. Tyto tradice uskutečňujeme před začátkem Dnů české kultury.

Václavův dědeček byl kníže Bořivoj – Přemyslovec a babička kněžná Ludmila, byli pokřteny Metodějem na Moravě. Babička vychovávala Václava, později svatého, ve své křestanské víře.

Solunští bratři překročili Dunaj v r. 863. V jejich průvodě bylo několik kněží slovanského původu.

Za necelé 4 roky působení šířili bratři Konstantín a Metoděj křesťanství, kulturu, vzdělání, ale také zákonodárství a pořádek

ve společenském životě. Franští kněži obviňovali bratry před papežem z bohorouhačstva. Věrozvěstové se vybrali do Říma, kde Konstantín obhájil staroslovienštinu nejen jako jazyk spisovný, ale také liturgický.

I letos bylo posvícení veselicí, která byla spojená s bohatým programem: hudbou, tancem, soutěžemi a zpěvem lidových písniček.

Jako první v programu vystoupilo Trio Ženského sboru českého spolku v Košicích.

Po Triu nám zazpívaly malé vnučky pana Ing. Santoviaka, který byl minulý rok pozvaný do ,,Křesla pro hosta". Po zpěvačkách vystoupili žáci s klasickými tanci ze soukromé ZŠ na Masarykově ulici. Další tance nám zatančila skupina Country. Po tancích následovala soutěž o nejlepší posvícenský koláč. Po

hudbě následoval už druhým rokem program ,,Křeslo pro hosta". Oslovili jsme vážené a dlouholeté členy českého spolku. Portréty oceněných budou umístněny v male galerii v prostorách ČS.

Pokračovali jsme ve zpěvu českých písniček za doprovodu ústních harmonik a akordeónu, na který hrál pan Jozef Kašpar. I tento rok přítomní obdrželi zpěvníčky. Po společném zpívání hrála hudba k tanci i poslechu.

V závěru jsme poděkovali všem účinkujícím a všem přítomným za příjemnou atmosféru. Při odchodu jsme slyšeli pozitívní ohlasy. Účast byla nad naše očekávaní.

Marie Harmatová, Foto: Eva Reitznerová

Naše setkávání ve společenském klubu v září a v říjnu

Po letních prázdninách členy a příznivce Českého spolku v Košicích čekala bohatá nabídka akcí různého zaměření. Hlavně nás čekaly tradiční každoroční zářijové akce, a to týdenní poznávací akademie do okolí Plzně v Čechách, výlet do Žiarské doliny na kulturní setkání na Symbolickém hřbitovu. O těchto akcích píšeme zvlášť. Pro ty, co navštěvují „klubové čtvrtky", byly připravené zajímavé přednášky.

Život a dílo Josefa Škvoreckého

Pro rozmanitost náplně našich programů ve společenském klubu jsme se zaměřili na spisovatele, který nám mistrovsky a s jemu vlastní ironií přiblížil léta nedávno minulá. Někteří z nás si na tuto dobu pamatujeme, a proto jsou nám jeho povídky o to bližší. Josef Škvorecký se narodil v Náchodě 27. 9. 1924 a zemřel v Torontě 3. 1. 2012. Dětství a školní léta prožil v Náchodě, poté studoval na Filozofické fakultě v Praze. Po absolvování působil jako učitel na středních školách, po získání

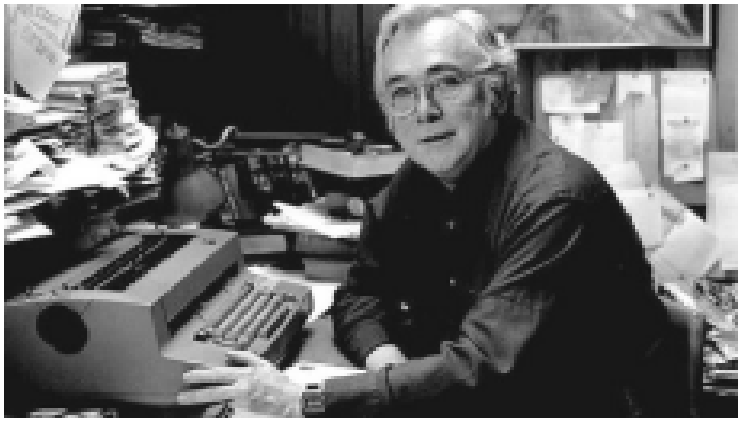

doktorátu jako redaktor ve Státním nakladatelství krásné literatury (později Odeon) a jako redaktor dvouměsíčníku Světová literatura. Spisovatelem z povolání se stal roku 1963.

Do Ameriky odešel roku 1969 pracovně, avšak z důvodu okupace Československa se do své vlasti nevrátil. Usadil se v Torontu, kde na univerzitě vyučoval americkou a anglickou literaturu.

Věhlas získala pentalogie s hlavní postavou Dannym Smiřickým, která podává ucelené svědectví o české společnosti od 2. světové války až po autorovy zkušenosti z exilu. Její části jsou Zbabělci, Tankový prapor, Mirákl, Prima sezona a Příběh inženýra lidských duší. Významná je i spisovatelova překladatelská činnost z děl předních světových autorů.

Některé povídky byly i zfilmované: Farářův konec, Hříchy pro pátera Knoxe a samozřejmě Tankový prapor. Tento satirický a zábavný obraz padesátých let ve filmu jsme si na závěr promítli.

Jaroslav Seifert – vskutku národní básník

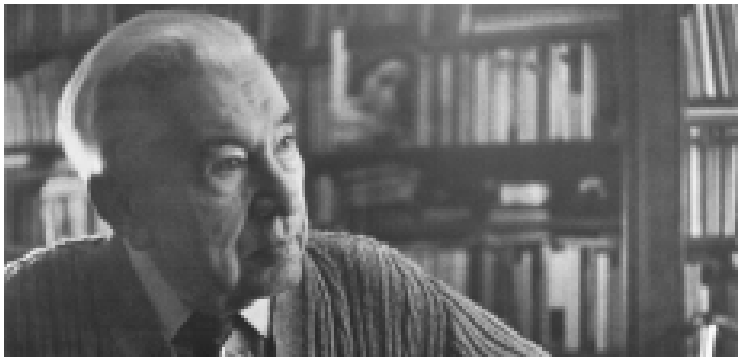

Jaroslav Seifert – spisovatel, básník, novinář a překladatel. O něm, nositelovi Nobelovy ceny za literaturu z roku 1984 nám přednášela Eva Balušíková.

Jaroslav Seifert se narodil 23. září 1901 v Praze a zemřel v roce 1986. Jeho první básnická sbírka - Město v slzách - vyšla v roce 1921. Během šedesáti let vytvořil rozsáhlé básnické dílo. Od proletářské poezie se dostává pod vlivem přátel k poetismu, píše verše, jež reagují na události kolem něj a v neposlední řadě píše básně, v nichž bilancuje svůj život. Jako poslední mu v roce 1983, když je mu osmdesát dva let, vychází básnická sbírka Býti básníkem.

Definitivní podobu Seifertova vzpomínání tvoří memoárová kniha Všecky krásy světa. Bez cenzurních zásahů si mohli čtenáři knihu přečíst až v roce 1992, kdy ji vydalo nakladatelství Československý spisovatel. Neoficiálně, bez úprav, kniha na přelomu 70. a 80. let 20. století vyšla pouze v samizdatu a zahraničí.

Jaroslav Seifert pracoval jako redaktor mnoha novin a časopisů. S Karlem Teigem redigoval Revoluční sborník Devětsilu, což bylo seskupení avantgardních umělců založené v roce 1920. Oficielní název byl Svaz moderní kultury Devětsil. Tato skupina se významnou měrou podílela na organizaci uměleckého života v Čechách i na Moravě. Jeho zakladateli byl Karel Teige, Jaroslav Seifert, Vladislav Vančura a Adolf Hoffmeister. V letech 1968 – 70 byl předsedou Československého svazu spisovatelů. V době normalizace byl nucen odejít do ústraní. V roce 1984 obdržel Nobelovu cenu za literaturu. O této významné události proběhla v médiích jen suchá zmínka.

Píseň o rodné zemi

Krásná jako kvítka na modranském džbánku
je ta země, která vlastí je ti,
krásná jako kvítka na modranském džbánku,
sladká jako střída dalamánku,
do nějž nůž jsi vložil k rukojeti.

Stokrát zklamán, rady nevěda si,
znovu vždycky navracíš se domů,
stokrát zklamán, rady nevěda si,
k zemi bohaté a plné krásy,
k chudé jako jaro v čerstvém lomu.

Krásná jako kvítka na modranském džbánku,
těžká, těžká jako vlastní vina
- není z těch, na něž se zapomíná.
Naposledy kolem tvého spánku
padne prudce její hořká hlína.

My jsme si v klubu připomenuli Jaroslava Seiferta jako básníka a spisovatele. Přednesem úryvků z jeho tvorby jsme si plně připomenuli mistrovství jeho slova. Přečetli jsme si ukázku z jeho sbírky Vějíř Boženy Němcové, Píseň o Viktorce, z knihy Všechny krásy světa vzpomínku na Královský letohrádek. „Nad všechna města miluji své město rodné. Je to nejkrásnější město na světě“. Tak se zpovídá básník Jaroslav Seifert ze své lásky k Praze.

Básně Jaroslava Seiferta zvláště nám, Čechům žijícím na Slovensku, připomínají naši zemi. Proto na každoročním setkání Českých spolků při pietním programu na Symbolickém hřbitově jedna z jeho básní zazněla a věru nejeden z nás měl slzu v oku.

Československý architekt Dušan Jurkovič

Po delší době jsme pokračovali v našem společenském klubu přednáškou o osobnostech Čech v oblasti architektury. Dušan Jurkovič byl sice architektem slovenským, ale i v Čechách po něm zůstalo dílo, které určitě pozná většina z nás. Je nám blízké a pokládáme ho tak trochu za naše, neboť částečně vznikalo za společného státu. Jelikož jde určitě o dílo

známé v Čechách a na Slovensku, přiblížíme tohoto architekta i těm, kteří se naši přednášky nezúčastnili. Paní Timčáková nám Dušana Jurkoviča přiblížila opravdu podrobně. Přednášku zpracovala přehledně podle jednotlivých roků architektova života, což bylo dobře vymyšleno.

Dušan Jurkovič je považován za jednu z největších osobností slovenské architektury. Narodil se 23. 8. 1868 ve Staré Turé. Kořeny Jurkovičova směřování k práci s lidovými formami můžeme hledat už v rodinném zázemí, otec patřil k známým slovenským vlastencům, matka byla znalkyní lidového umění. Po studiu na nižším gymnáziu v Šoproni odešel do Vídně, kde v letech 1884 – 1889 studoval na Státní průmyslové škole.

Během krátké praxe v ateliéru architekta Bully v Martině ho zaujaly práce lidových tesařů. Šest let pracoval v ateliéru architekta Michala Urbánka ve Vsetíně. Částečně s jeho pomocí realizoval stavby pro Národopisnou výstavu ve Vsetíně a Národopisnou výstavu československou v Praze v roce 1895. Ocenění práce mu přineslo zakázku na stavbu souboru výletních ubytoven Pustevny na Radhoši (1897 – 1899). Touto prací – mimochodem jeho nejznámějším dílem – začíná jeho široká architektonická práce v Čechách.

Roku 1899 získal nabídku Františka Mareše, ředitele brněnské dívčí školy Vesna, na vytvoření návrhu zařízení tzv. malého internátu. Tato nabídka byla pro něj impulsem pro přestěhování do Brna. Ve stejném roce vytvořil v Brně ještě návrhy zařízení vlastního bytu v ulici Veveří a interiérů dalších dvou bytů. Záhy se také zapojil do brněnského kulturního života, navázal přátelské vztahy s Jiřím Mahenem, bratry Mrštíkovými, Josefem Merhautem. Stal se členem Klubu přátel umění, s jehož podporou vydal publikaci Pustevny na Radhošti (1900).

V Brně vytvořil i několik architektonických realizací. Největšího významu dosahuje vlastní vila v Žabovřeskách postavená v roce 1905, která je příkladem principů lidové tvorby spojenými s vídeňskou modernou. Vídeňskou modernu je možné odhalit na domě Škardy (1908), majitele sklářského závodu v Brně, který dodal sklo pro mozaiku na Jurkovičově vile. Mezi další realizace v Brně patří stavba části Pomologického ústavu v Bohunicích (1900 – 1901). Jurkovič se spolupodílel také na stavbě dělnické kolonie 16 domků v Novém Lískovci (1908). Během své „brněnské“ životní etapy realizoval také projekty lázeňských domů v Luhačovicích (1901 – 1903), úpravy zámku v Novém Městě nad Metují (1908 – 1913).

Za 1. světové války realizoval výstavbu řady vojenských hřbitovů v lidovém stylu v polské Haliči. Po vzniku Československé republiky se vrátil na Slovensko a usadil se v Bratislavě. Roku 1919 se stal přednostou Památkového úřadu v Bratislavě. Vedle bohaté architektonické a návrhářské tvorby se usilovně věnoval i objevování krás slovenské krajiny a její propagace v Čechách a na Moravě.

Významné jsou samozřejmě i budovy a stavby realizované na rodném Slovensku. Či už budova Slovenského domu ve Skalici, secesní stavba z roku 1905 s mozaikovou fasádou podle návrhu Mikoláše Alše s původním vnitřním zařízením, s divadelním sálem s dekoracemi od Joži Úprky. Jméno Jurkoviče se na Slovensku dostalo do povědomí hlavně realizací památníku generála M. R. Štefánika – Mohyla na Bradle, budovami visuté lanovky na Lomnický štít a budovami a obytnými vilami hlavně v Bratislavě.

Je možné, že při svých cestách po Čechách a Slovensku se zastavíte u Jurkovičových staveb a určitě se potěšíte pohledem například na rozmarné budovy na Pustevnách či v Luhačovicích anebo na monumentální stavby na Slovensku. Předkládáme Vám seznam nejznámějších děl Dušana Jurkoviče:

Libušín a Maměnka na Pustevnách v Beskydách,
lázeňské budovy a kolonáda v Luhačovicích,
budova restaurace v Pekle u Nového Města nad Metují,
rekonstrukce zámku v Novém Městě nad Metují,
vlastní vila v Brně – Žabovřeskách,
nájemní dům v Brně (Dvořákova ul. 10),
Bartoňova vila v Brně-Králově Poli (Jungmannova ul. 46),
vila dr. Náhlovského v Praze-Bubenči,
mohyla Milana Rastislava Štefánika na Bradle,
Kochovo sanatorium v Bratislavě,
Křížová cesta na Hostýně,
Slovenský dom ve Skalici,
budovy visuté lanovky Tatranská Lomnica – Lomnický štít,
přestavba zámku u Spišského Štiavniku,
vila Theodory Němcové (dcera B. Němcové) v Jičíně,
Jiráskova chata s rozhlednou na vrchu Dobrošov u Náchoda,
rodinné domy a vlastní vila, Lermontovova ulica Bratislava,
pamětník obětem I. světové války Becherov.

Texty: Miluše Babjáková a Eva Balušíková

Za vzděláváním a poznáváním pamětihodností a osobností Plzeňského kraje

Cíl naší letošní výpravy byl od Košic hodně vzdálený. Byl si toho vědom i náš vedoucí Jiří Gregorek, který pro nás připravil výjimečnou kratochvíli - vědomostní kvíz. Správné odpovědi byly honorovány jedním bodem a ten, komu se povedlo nasbírat jich pět, nebo doknce deset, byl odměněn věcným darem. A tak v autobusu vyrážel po položení otázky les rukou a dobrá nálada nebrala konce. Mnoho jsme se dověděli nejenom o tom, co nám dosud zůstalo utajeno, ale také o sobě. A cesta ubíhala k západu. První, komu se povedlo posbírat 10 bodů, byla Vanda Čičváková.

Další vynikající nápad našeho vedoucího byly informační listy, z nichž jsme se dověděli zajímavé údaje o pamětihodnostech, které jsme se chystali navštívit. A tak, když jsme dorazili do Plzně, byli jsme už správně naladěni na dlouhé poznávací putování krajem, jehož metropole ponese za dva roky titul Evropské hlavní město kultury.

Plzeň je čtvrtým největším městem v ČR, byla založena roku 1295 Václavem II. na soutoku čtyř řek Úhlavy, Úslavy, Radbuzy a Mže, jejich pokračováním je řeka Berounka.

Prohlídku města s okružní cestou autobusem i okolo Škodových závodů s průvodcem MIC jsme spojili s procházkou oddechovou zónou Mlýnské strouhy, okolo vodárenské věže, která v minulosti sloužila k naplňování historických kašen na nám. Republiky a Masných krámů, nyní výstavní síně Západočeské galerie. Pražskou uličkou, kde je historická restaurace u Salzmannů, jsme se dostali na náměstí Republiky. Dominantou je gotická katedrála sv. Bartoloměje s nejvyšší kostelní věží v ČR (102,6 m) a mnozí z nás si dopřáli výstup na ni a pohled z výšky na město. Usmívající se Plzeňská madona na oltáři je i na vrcholu morového sloupu u kostela. V rozích náměstí jsou tři moderní zlaté kašny, jejichž chrliče symbolizují anděla, chrtici a velblouda, motivy z plzeňského znaku. Svými sgrafity upoutala Renesanční radnice. V dolní části jsou vyobrazení čeští panovníci Václav II, Jan Lucemburský, Rudolf II. (během morové epidemie 1599 – 1600 býval se svým dvorem ve vedlejším Císařském domě se sochou rytíře Rolanda též zvaným Žumbera – dohlíží na pořádek v městě) a erb města Plzně (drží ho anděl a je podobný košickému erbu). Nad nimi sgrafita řemesel a nejvýše pak alegorická sgrafita – pravda, vojna a mír, spravedlnost a právo.

Na domě U Červeného srdce jsme obdivovali sgrafita podle návrhu Mikoláše Alše, zobrazující rytíře na koních. Takových domů je v Plzni 18. V rohu náměstí Česká spořitelna s bronzovou sochou Merkurie, Muzeum loutek, na náměstí dohlíží a vzájemně se vidí 3 boží oka. Dále jsme viděli největší synagogu v ČR – Velkou synagogu, Městské divadlo J. K. Tyla, Františkánský klášter s kostelem, kde je originál Plzeňské Madony a dva kříže – s Kristem a lotrem. Zahlédli jsme i koňský povoz, který rozváží sudy s pivem do plzeňských restaurací.

Po obědě jsme navštívili zoologickou a botanickou zahradu města Plzně – druhou nejstarší v ČR. Je přetvářena na zoogeografický biopark a tak expozice tu přinášejí věrný pohled do skutečné přírody. Součástí je i statek 19. století Lüftnerka s kolekcí domácích zvířat (včetně přeštických prasátek) a exponáty zemědělského náčiní. Hned vedle něj je projekt „Česká řeka“, který představuje

tok řeky Úhlavy. Deset akvárií je rozděleno do čtyř rybích pásem, v nichž žijí desítky druhů ryb – od sumce a štiky, přes candáty, okouny a kapry až po střevle, mihule či vranky. Mnozí stihli navštívit i Podzemí anebo obdivovat skloubení rostlinstva s vystavenými exponáty, či výběhy zvířat.

Do zámku Bečov jsme se vypravili za relikviářem sv. Maura, celým názvem sv. Timoteje, sv. Jana Křtitele a sv. Apolináře. Relikviář je svou uměleckou a historickou hodnotou srovnáván s korunovačními klenoty českých králů. A protože zámek ještě nebyl otevřený, každému přišlo vhod posezení v malé cukrárně při dobré kávě a zákusku. Při prohlídce jsme byli seznámeni s hledáním, objevením a restaurátorskými pracemi na relikviáři. Na závěr jsme mohli obdivovat tento klenot v trezorové místnosti.

Klášter premonstrátů Teplá byl založen v roce 1193 českým šlechticem, blahoslaveným Hroznatou, jako ústupek za to, aby se nemusel účastnit křížové výpravy (měl založit dva kláštery – v Teplé, kde se později stal sám řeholníkem a v Chotěšově u Plzně pro svou sestru Vojslavu). Rozsáhlý areál kláštera měl hospodářské budovy, sýpku, lékárnu, mlýn, pivovar, zájezdní hostinec, gloriet, konvent (ubytovací prostor mnichů), knihovnu a kostel.

Je skoro zázrak, že se zachoval interiér knihovny a trojlodního halového kostela Zvěstování Páně, protože klášter od roku 1950 sloužil jako kasárna Čs. lidové armády. V muzejní části s bohatou štukovou výzdobou měli vojáci tělocvičnu. Nyní se tam nachází exponáty vážící se k založení Mariánských Lázní. Chodbu do kostela zdobí 49 portrétů opatů – do poloviny 18. století jsou to zprostředkované portréty s textem, aby se vědělo, o koho jde, potom už věrná podoba. Poslední dva opati ještě žijí a tak nejsou portrétováni. Nyní je opatem Filip Lobkowicz (zvolený podruhé). V kostele jsou funkční barokní trojmanuálové varhany s 2.200 píšťalami, zajímavá křížová cesta – dřevořezba. I když jsme obdivovali před oltářem Hroznatův sarkofág, jeho ostatky jsou uloženy v relikviáři domečkového typu v Hroznatově kapli, kde je i zobrazen na olejomalbě i s dvěma založenými kláštery. Je tu freska, na níž papež Inocenc III. odevzdává Hroznatovi bílé řeholní roucho premonstrátského řádu (tzv. bílí bratři). Oproti relikviáři leží socha Hroznaty, v hlavě stojí Smrt a v nohách Žal. Hroznata zemřel ve vězení zajat loupeživými rytíři, kteří za něho chtěli vysoké výkupné, ale on opatovi zakázal ho vyplatit.

Studovnou a čítárnou s obrazy Marie Terezie a Františka Lotrinského jsme vešli do novobarokní knihovny. Je to nejvyšší halová knihovna v střední Evropě, mající přes 100.000 svazků v latině, češtině, němčině. Knihy liturgické, odborné, vědecké, naučné, cestopisy aj. Knihovna je stále funkční, má dvě poschodí s krásným kovaným a zlaceným zábradlím, regály z leštěného dubu, na druhém poschodí v obloucích nad knihami jsou bysty opatů. Na stropě špičková štukatérská práce a freska – Oslava Nejsvatější svátosti.

Při východě z budovy jsme mohli vidět bronzový odlitek z kostela v lesích u Skoků, který zdevastovali nepřizpůsobiví občané a při získávání měděné krytiny z kopulí kostela jejich dřevěnou konstrukci jednoduše odřízli.

V Plasech jsme navštívili klášter cisterciáků založený r. 1144 knížetem, později králem Vladislavem I. Legenda hovoří, že se ztratil na lovu, unaven zaspal pod lípou, zdál se mu sen, že je napaden obrovským hadem, probudil se, sáhl po oštěpu a v tom se na něho vyřítil medvěd. Po urputném zápasu ho zdolal a na paměť dal v těchto místech založit klášter s názvem Plasy. Současnou podobu získal barokní přestavbou v letech 1661 – 1739, kterou realizovali hlavně stavitelé J. B. Mathey (prelatura, sýpka) a Jan Blažej Santini–Aichel (konvent). Budova konventu stojí v bažinaté půdě na 5.100 dubových pilotech a roštu zakonzervovaných pramenitou vodou a odváděna Královskou štolou do řeky Střela. V přízemí budovy jsou dvě vodní „zrcadla“ kontrolující výšku hladiny, aby piloty byly stále pod hladinou. V křížové (ambitové) chodbě jsou na stropě výjevy z mariánského cyklu a historie cisterciáků, ve zdi obslužné otvory k vytápění místností kachlovými kamny. Překvapila nás kruhová meditační kaple sv. Bernarda – kupole s osmicípou hvězdou, freskou Krista s učedníky, Santiniho hra světla a stínu je velmi působivá. Nápis při postavě mnicha: „Moudrost není třeba hledat jen v knihách, ale i v přírodě.“ Před nemocničním křídlem je oválné samonosné točité schodiště. Nemocnice byla určená jen pro mnichy, sloužila jim také barokní a secesní lékárna, malá kaple a v chodbičce důmyslné prevéty (prevét, kdybyste náhodou nevěděli, je důmyslný středověký záchod, výklenek ve zdi s potřebnou dírou zespodu.; asi v něm trochu táhlo, ale určitě vyhovoval tehdejším hygienickým normám) a pisoáry nad Královskou štolou.

V rajské zahradě sahá zem vysoko nad základy, slouží k regulaci teploty. V létě se vyhřívá a zabrání promrznutí půdy v zimě a tím chrání vodní systém. V kapitulní síni, jejíž výška je 27 m, se každé ráno scházeli mniši a četli kapitolu z bible. Měla být spojená podle projektu Santiniho s budovou kostela, ale pro smrt Santiniho nebyla tato idea realizována. Pracovnou písaře, což byl za vlastnictví knížete Metternicha kuřácký salonek (barva zdí odpovídá účelu, kterému za knížete sloužil), jsme vstoupili do knihovny – měla 12.000 svazků a byla po zrušení kláštera (výnosem Josefa II. z r. 1784) přenesena do Oseku. Zůstaly skříně a obrazy opatů v Plasech. Každý drží listinu, na které je obraz toho, co dal postavit nebo obnovit. Právě opat Evžen Tyttl zadal stavbu konventu J. B. Santinimu a na střeše budovy je i jeho monogram – velké T jakoby obtočené hadem tvořící písmeno E. Čítárna sahala přes dvě patra, měla ochoz, který byl požárem zničen. V zimní jídelně prohlídka skončila. Mniši jedli v zimě jen 1x denně, v létě 2x. Jídlo bylo vegetariánské, maximálně ryba a při něm jeden z mnichů předčítal náboženské texty. Stojí tu sádrový odlitek Zjevení sv. Luitgardy od M. B. Brauna, podle něho je udělána socha na Karlově mostě.

Manětín – v roce 1169 král Vladislav I. daroval zdejší újezd rytířskému řádu johanitů, kteří ho vlastnili do r. 1420. Pak střídal

majitele, až roku 1639 ho získává rod Lažanských a vlastní ho až do r. 1947. Proto jsou interiéry zachované. Zvláštností jsou ornamenty na zdech při oknech a stejný motiv je i na konzolách, na kterých stojí šálky a jiné nádobí. Tapisérie z doby Ludvíka XVI. z Antverp je 300 let stará. V salonu hraběnky Marie Gabriely, rozené Černínové z Chudenic (ve stáří se stala abatyší v Ústavu šlechtičen v Praze), začíná soubor 13 obrazů sloužících a služebníků rodiny. V jídelně jsme obdivovali veliký jídelní servis s úsměvnými lesními motivy, dar (i s příbory) hraběnky Idy lesníkovi při příležitosti jeho svatby. Jeho vnučka vrátila servis (byl vyroben ve Staré Roli) zpět na zámek. V spojovacím salonu je ve zdi „mluvítko“ sloužící ke komunikaci s kuchyní. Výstavní hlavní sál s bohatou výzdobou. Na stropě je vyobrazena alegorie lásky (srdce), moudrosti (Boží oko), síly (břevno) a Štěstěny vylévající proud štěstí na rodinu Lažanských. Zámek je spojen visutou chodbou s kostelem sv. Jana Křtitele. Nad hlavním oltářem je pověšen největší obraz malíře Petra Jana Brandla – Křest Páně u řeky Jordánu.

Cestu z náměstí k hřbitovnímu kostelu sv. Barbory lemují dvojice kamenných soch světců, u hřbitova na obou stranách mostu jsou 2 sochy Jana Nepomuckého, každá jinak provedená. Jedna z nich je dovezena z Doupova. Sochy v Manětíně jsou dílem sochařů Josefa Herschera a Borovce. Nad zámkem jsou jako korouhve dva pelikáni (podle zápisu), ale podobají se spíše na pávy.

Regionální muzeum v Mariánské Týnici je umístěné v areálu cisterciáckého poutního místa. Opat E. Tyttl tu dal postavit podle plánů J. B. Santiniho chrám Zvěstování Panny Marie, sloužil k ochraně zázračné sochy. M. Týnici v 19. století vlastnil druhý nejmocnější muž Evropy, kníže Metternich. Z kopulí dal odstranit měděnou krytinu, kterou chtěl použít k pivovarnickým účelům a tím došlo k chátrání objektu, až se roku 1920 zřítila střední kopule. Na obnově se začalo pracovat až když se roku 1952 stalo vlastníkem vlastivědné muzeum. Na kopuli pracovalo 5 zedníků podle plánů a propočtů ing. Lineše a profesora Horyny. V chrámu je iluzorní oltářní freska působící plasticky. Jsou tu 3 obrazy Petra

Jana Brandla z kostela sv. Barbory v Manětíně, sádrové modely 82 lidických dětí od Marie Uchytilové – Památník dětských obětí 2. světové války.

Na prvním poschodí v refektáři – jídelně jsou zobrazeni opati z Plasů. Na stěně jsou veduty M. Týnice a Plasů. Na stropě je freska, znázorňující darování Mariánské Týnice cisterciákům. V druhé části pak výjev hostiny, kde Panna Marie sype koření moudrosti cisterciákům do jídla. Právě nyní byla v této místnosti výstava k 140. výročí hasičského sboru Kralovice. Prošli jsme i ostatní prostory muzea věnované řemeslům, životě na vesnici, škole a církvi. Tato obdivuhodná stavba byla po letech devastování zrekonstruována v roce 2008.

Město Klatovy, založené kolem roku 1260 Přemyslem Otakarem II. na obchodní stezce, nám nabídlo Čtvercové náměstí s Černou věží, jezuitským kostelem Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce, v jehož podzemních prostorech se nachází katakomby, kde byli pohřbíváni členové jezuitského řádu a některé mumifikované ostatky (asi 30) se zachovaly dodnes. Za návštěvu stojí i barokní lékárna „U bílého jednorožce“, která mapuje vývoj lékárnictví od roku 1776 do roku 1966, kdy ukončila svou činnost. Takto zachované a kompletní barokní lékárny jsou 3 na světě, na území ČR jsou dvě – v Klatovech a v Kuksu. Je tu kompletní vybavení oficíny nábytkem, stojatkami na léky – od dřevěných, cínových po porcelánové, nádobky na tekutiny, masti, třecí misky i mechanické a nastavitelné na velikost misky, hmoždíře, čípkovnice, pilulovnice, nástroje na pouštění žilou, také pijavice. Viděli jsme ukázky léků, jaké se užívaly ve středověku (zuby, drápy atd.) a bylinky s pecí na jejich sušení. Pec je trojposchoďová kvůli různé teplotě sušení.

Vodní hrad Švihov vybudoval koncem 15. století královský sudí Půta Švihovský z Rýzmberka. Na nádvoří nám známém z filmu Tři oříšky pro Popelku stojí trebuchet = vrhač kamení z přelomu starověku a středověku. Prošli jsme červenou baštou s původní podlahou a zbytkami maleb na stěnách přes přijímací sál do ložnice hradní paní. Je tu postel se závěsy na zateplení i s větracím okénkem. Spalo se v sedě, nejen kvůli účesu, ale i proto, že poloha v leže byla vyhrazena pro mrtvé. Strop ložnice zdobí rozety, při pohledu na ně se má navodit pocit tepla. V hradní kapli, též s původní dlažbou, je nástěnná malba Jindřicha z Rýzmburku (syn Půty), jak bojuje s drakem a přihlíží mu jeho žena Voršila, jsou na ní i hrady, které vlastnil – Skála, Horažďovice, Švihov a Rýzmberk. V tanečním sále je kazetový strop dovezený z Mladé Boleslavi s obrazy z antické mytologie a lidských vlastností.

V nejjižnější části, původně obytné, je nyní zbrojnice, jsou tu i boty pošťáka vážící 7 kg, ve kterých prý chodil.

V Přešticích s největším barokním chrámem v ČR (kromě Prahy), postaveným podle plánů Kiliána Ignáce Dientzenhofera,

jsme našli pomník Jakuba Jana Ryby, autora krásné České mše vánoční, skrytý pod převislou břízou pod kostelem. Nedaleko na domě pamětní desku architekta Josefa Hlávky a za kostelem sochy vepříků černobílého přeštického plemene. V rohu budovy „Dům historie Přešticka“ jsou kamenné dělové koule, které byly použité do trebuchetu při dobývání hradu Skály. Počasí nám tu nepřálo, tak jsme se rádi vrátili z deště do autobusu.

Podle plánu jsme dorazili do Dněšic k prohlídce westernového areálu Halfer Valley, ten nás však zklamal.

Pivovar Plzeňský Prazdroj (dnes v něm má rozhodující vliv koncern SABMiller) – založili roku 1839 právováreční měšťané, aby zabezpečili kvalitní pivo a neopakovala se situace z předchozího roku, kdy se před radnicí vylilo 36 sudů nekvalitního piva. Sládek Josef Groll připravil první várku piva spodním kvašením 5. 10. 1842. Za rok po první várce dovezl forman Salzmann pivo z plzeňského pivovaru do Prahy krejčímu Pinkasovi, tomu zachutnalo tak, že si otevřel hospodu a Prazdroj nastoupil vítěznou cestu do celého světa.

Do pivovaru vstupujeme Jubilejní branou postavenou k 50. výročí, spolu s Vodárenskou věží je zařazena na seznam kulturních památek ČR. Nedaleko ní je pamětní deska posledního odpočinku Jana Sladkého Koziny před popravou. Popraviště bylo v místě pivovarské Vodárenské nádrže. Ta je napájená ze 4 artézských studní s měkkou vodou, vzdálených 2 km a hlubokých 100 m. Kolem filtrační budovy jsme se dostali do nové stáčírny s průtokovou pasterizací. Jsou tu 4 linky – na plastové láhve, vratné, nové a plechovky. Ze skladů lahve putují do myčky, pod detektor (vyřadí špinavé nebo obité lahve), k propláchnutí (lahve jsou už hrdlem dolů), do plničky, uzavření, temperace a etiketování.

Výtahem pro 72 lidí jsme se dostali do prostoru panoramatického kina, kde nám byl promítnut film o historii a novodobém vaření piva. Základní suroviny k výrobě piva jsou kvalitní chmel (poloraný žatecký červeňák), voda, naklíčený ječmen a kvasinky – a pak pečlivé dodržování technologického postupu vaření piva. Navštívili jsme i historickou varnu s pamětní deskou Josefu Grollovi (1813 – 1887) a sklepy, které jsou v hloubce 12 – 21 m, dlouhé 9 km s vhodnou teplotou pro spodní kvašení (6 °C). Vysoké sklepy pro spilky – otevřené kádě pro kvašení mladiny a úzké sklepy pro ležáky. Ochutnali jsme i nepasterizované pivo.

Pivovarské muzeum sídlí v Právovárečném domě. Zde jsme se seznámili s historií vaření piva, řemesel k tomu potřebných, zjistili rozdíl mezi bednáři – zpracovávají měkké dřevo, malé nádoby a bečváři – zpracovávají tvrdé dřevo, velké sudy s obručí i jak se sudy dělají a smolí. Pivo se počalo vařit v klášterech, potom v městech. Kvalita se zjišťovala sednutím v kožených kalhotách na lavici politou pivem, nepřilepily-li se, pak bylo pivo nekvalitní.

Kromě muzejních exponátů, jako byl Sladovnický kroj v barvách, připomínajících půdu (hnědá), pivní pěnu (bílá) a chmel (zelená), nás zaujal pivovarnický slang. Víte, že dědek – truhlářská lavice, Perule – obřadní symbol cechu, Matka cechu – truhlice na listiny. Nástroje k výrobě piva – kypřidlo, hvozd – stůl (valach) na sušení naklíčeného sladu, rozhrnoval se limpou (je i ve sladovnickém erbu), pražený slad k výrobě černého piva, drtička, malečka – místnost pro finální sušení s původním trámovým stropem natřeným hovězí krví a malými okny.

Viděli jsme funkční model pivovarního stroje vystavený na EXPO v Bruselu (dokáže vyrobit 30 l piva), ale také laboratoř a v ní polarograf, za který dostal prof. Heyrovský Nobelovu cenu v roce 1959.

Navštívili jsme Nepomuk – rodiště sv. Jana Nepomuckého. Narodil se kolem roku 1340 v rodině místního rychtáře Welflína. Na místě jeho rodného domku dnes stojí barokní chrám sv. Jana z 1. pol. 18. století, postavený podle plánů stavitele Kiliána Ignáce Dientzenhofera. Uprostřed v kostele pod lustrem je Janova kolébka.

Nepomuckým rodákem je i akademický malíř Augustin Němejc (1861 – 1938), autor opony v divadle J. K. Tyla v Plzni.

Nad Nepomukem je zámek Zelená Hora, kde byl nalezen Rukopis zelenohorský (1817).

Během cest za památkami jsme v autobuse vyslechli přednášky Miluše Babjakové o J. K. Tylovi, K. Klostermannovi, J. Skupovi, Vandy Čičvákové o M. Kopeckém, J. Trnkovi a M. Horníčkovi. O divadle nejen v Plzni a hudebních skladatelích, hlavně o životě J. J. Ryby zajímavě hovořil Ivan Ježo. Neplánovaně jsme vyslechli historii města Horního Slavkova a chráněné krajinné oblasti Slavkovský les, jímž jsme projížděli v oblasti Bečova, kláštera Teplá a Mariánských Lázní. Průběh zájezdu opět zaznamenával kamerou Jozef Henzély.

V Uherském Hradišti tradičně zastávka na závěrečný oběd spolu s hodnocením zájezdu, tentokrát i s písněmi a posezením před zpáteční cestou do Košic. Jako obvykle nás bezpečně domů dopravil šofér autobusu pan Štefan Uhriňák.

Jaroslava Marcziová
Foto Jiří Gregorek a Pavol Kraus

Obrázky z akademie se nám v redakci nějak popletly. Když máte chuť, zkuste označit místa, která jsme zachytili. Na prvního správného luštitele čeká odměna - Originál Plzeňský Prazdroj a hezká knížka k tomu. Svá řešení odevzdejte v kanceláři Českého spolku. Nezapomeňte uvést jméno, datum a čas odevzdání.

Vzpomínáme

Drazí přátelé!

Český spolek na Slovensku Vám s hlubokým smutkem oznamuje,

že dne 22. září 2013 ve věku 76 let nás navždy opustil dlouholetý aktivní člen, od roku 2007 předseda Českého spolku Martin

Ing. Josef Trávníček

Loučíme se s Tebou milý Pepo, nezapomeneme na Tvůj milý úsměv. Budeš nám chybět !

Předseda Českého spolku na Slovensku

Ing. Pavel Doležal

Proč žiju na Slovensku jako cizinec

(Úvaha o významu občanství)

Na Slovensku žiji od listopadu 1966, kdy jsme sem přišli pracovat s mojí ženou v Atomové elektrárně Bohunice. Tehdy první československé, ještě ve výstavbě. Vzpomínám na komentář k jednomu z populárně-naučných filmů, ve kterém napůl žertem, napůl vážně odznělo tvrzení: „Dneska se ještě mluví, že Bohunice leží u Trnavy. Přijde ovšem doba, kdy se bude tvrdit, že Trnava, ta leží u Bohunic.“ Přišli jsme sem za prací, ale také proto, že nám zde nabídli byt (na který bychom v Praze čekali nevím kolik let), především však proto, že moje manželka studovala na Fakultě technické a atomové fyziky v Praze právě atomovou fyziku, už několik let se zabývala dozimetrií ionizujícího záření a právě o její práci měla elektrárna velký zájem. Já taky původně studoval atomové inženýrství. Měli jsme oba v Praze zajímavou práci ve výzkumných ústavech, ale jenom velice vzdálenou perspektivu dostat se k bytu. Řekli jsme si, že všude žijí lidé dobří i zlí, usilovní i líní, inteligentní i hloupí. A tu nabídku jsme přijali.

Oba jsme narozeni v roce 1938 a vyrůstali jsme v době, kdy jsme byli upřímně přesvědčeni, že Češi a Slováci jsou prostě dva kmeny jednoho bratrského národa a byli hrdí na to, že jsme Čechoslováci. Liptov nebo Považí byli pro nás součástí naší vlasti stejně jako třeba Chodsko, Polabí nebo Haná. Studovali jsme společně se Slováky, byli našimi přáteli a mnozí naši vrstevníci Češi si hledali partnery pro manželství mezi Slováky a vedlo se jim společně dobře. Při práci v „atomce“ jsem nikdy nevnímal nějakou odlišnost jenom proto, že jsem Čech. Pracovní záležitosti jsem musel zvládnout psát ve slovenštině, jinak jsem vždycky mluvil česky a všichni jsme si rozuměli a jenom čas od času se někdo divil, proč nemluvíme slovensky, když už tady žijeme tak dlouho. Já ovšem vždycky přemýšlel pouze ve svém mateřském jazyku a do jiného jazyka jsem mohl své myšlenky pouze překládat, což v prípadě slovenštiny zřejmě není nutné. V Jaslovských Bohunicích jsem pracoval až do roku 2003, kdy jsem definitivně odešel do důchodu.

V Piešťanech se nám postupně narodily tři děti (dnes již dospělé) a i když jsme doma také mluvili česky, všechny zvládli slovenštinu ve škole bez problémů – lze říci, že mnohokrát lépe, než jejich spolužáci Slováci. Jenom jednou, když náš nejstarší začal navštěvovat školu, došlo k tomu, že ho spolužáci cestou ze školy zbili a nadávali mu: „... a vieš ty čo si? Si normálny, prašivý Čech. A tvoj otecko, mama aj dedko aj babka – všetci ste zasrani!“ Pochopitelně, nevěřil jsem, že to děti mají sami ze sebe, když jsem o tom však řekl ve škole paní třídní učitelce, vůbec tomu nevěřila. Přes tuto epizodu všechny tři naše děti nejenom úspěšně vystudovali, ale dnes už máme i čtyři vnoučata.

Chtěl jsem však psát o něčem jiném. O tom, co pro mě znamená pojem vlast a proč jsem stále přesvědčen, že tzv. dvojité občanství – a popřípadě i trojité nebo čtverité – je prostě jakýsi kočkopes a nesmysl. Myslím si, že pojem „občanství“ je především jakési institucionalizované vyjádření příslušnosti k určité vlasti. A vlast, dle mého názoru, má každý člověk pouze jednu. Tak, jako může mít pouze jednu matku. Samozřejmě, jsou lidé, kteří svou matku z různých důvodů ztratili, třeba proto, že jim zemřela, nebo je dokonce sama odvrhla, nebo z nějakého jiného závažného důvodu. Někomu se povede získat jinou, novou matku – jinou, než biologickou – která tu původní úspěšně nahradí. Faktem ovšem zůstává, že opravdovou matku může mít člověk jenom jednu. S tím souvisí i fakt, že opravdová matka je schopna a ochotna pro své dítě udělat téměř vše – v krajním případě třebas i obětovat vlastní život. Platí to i naopak – většina lidí, kteří měli tak dobrou matku, je rovněž ochotna a schopna udělat pro svou matku cokoliv, včetně obětování vlastného života, kdyby jí to mohlo pomoci v zlé situaci.

Obdobný vztah, myslím si, měl by mít každý člověk ke své vlasti. Člověk může žít dlouhodobě, třeba i trvale, mimo svou vlast – tak, jako může dlouhodobě žít odloučen od své matky, na kterou přesto nezapomíná a je připraven jí pomoci v případě potřeby. A protože každý z nás má jenom jeden život, který bychom mohli pro někoho obětovat, můžeme mít stejně tak jenom jednu opravdovou vlast. Jistě všichni známe řadu příkladů, co všechno byly lidé ochotni pro svou vlast v těžkých časech udělat. Už ve škole nás učili, jak ve starém Římě bylo pro římské občany věcí cti obětovat svůj život pro vlast. Četli jsme, jak bylo Národní divadlo zbudováno z peněžních sbírek, na které přispívali dle svých možností i ti nejchudší, kteří neměli nejmenší naději, že se do toho divadla někdy opravdu dostanou. Rovněž jsme toho dost slýchali o lidech, kteří v době druhé světové války neváhali vstoupit přes riziko ztráty života do domácího nebo zahraničního odboje proti nacistickému Německu. I když víme, že mnohým z těch, kteří přežili, se tato vlast za jejich oběť krutě odvděčila. Ale to je pouze podobné situaci, kdy některé matky byly schopny zabít, nebo zapudit své dítě. Jsou prostě také zlé matky, které zaslouží opovržení. Existují – naštěstí – jenom výjimečně, tak, jako se v přírodě občas objeví různé zrůdy. Nic to nemění na tom, že jak matku, tak vlast, může mít každý člověk pouze jednu.

Institut občanství je jenom formou vyjádření příslušnosti člověka k určité zemi, která je jeho vlastí. Když se po roce 1968

Československo formálně změnilo na federativní republiku, zavedlo formálně pro každého občana dvojité občanství. Každý z nás byl občanem Československa, ale rovněž i občanem Slovenské, nebo České republiky (podle místa narození). Žel toto zmatení pojmů tehdy nejspíš nikomu nevadilo.

Nevím, jak to funguje v jiných zemích, které jsou federativně uspořádány – kupříkladu USA. Zdá se mi ale, že takový Američan, ať pochází z Texasu, Kalifornie nebo Wiomingu, je především hrdý na to, že je občanem Spojených států amerických, i když pro upřesnění rád doplňuje, že je Texasan, Kaliforňan nebo Wyomiňan.

Když ale v roce 1992 námi zvolení představitelé domluvili rozdělení naší společné vlasti, musel každý z nás v průběhu roku 1993 dospět k rozhodnutí, kterou z těch rozdělěných částí si vybere za svou vlast. Parlamenty obou nových zemí trvali na tom, že to může být pouze jedna z nich. Tehdy jsem se rozhodl, že zůstanu občanem České republiky, protože jsem se tam narodil já, moji rodiče i prarodiče (i když, oni se vlastně narodili ještě v c. a k. monarchii a za svou vlast nejspíš považovali „českou zemi“) A tak žiju na Slovensku jako cizinec – občan České republiky – a nikdo mi to – zatím – nevytýká. Je více než pravděpodobné, že do své domoviny už se mi nepovede vrátit nastálo. Nejenom proto, že vlastně už není kam, ale především proto, že naše děti jsou doma zde, na Slovensku, kde přišli na svět a kde si také našli své partnery pro život a založili rodiny.

Poslední roky mne ovšem udivuje fakt, že většině mladých lidí samotný pojem vlast už vůbec nic neříká, nebo pod ním vnímají něco jiného, než já. Je mi z toho dost smutno. Na toto téma jsem mluvil i s jedním člověkem z televize. Když jsem se ho zeptal, co pro něj je jeho vlast, řekl mi, že samozřejmě Slovensko, ale kdyby měl za tiuto svoji vlast položit život – tak takový vztah už k vlasti nemá. Slyšel jsem to později ještě několikrát – za svou vlast by nedali ani prst, tím míň život.

V jedné televizní anketě mezi studenty středních škol zjišťovali, co pro ně znamená domov. Většina odpovědí by šla zhrnout do dvou vět: „Doma jsem tady, protože je mi tady dobře. Kdyby mi tady přestalo být dobře, šel bych jinam.

Většina Čechů, kteří v roce 1993 dlouhodobě žili na Slovensku, převážně ve smíšených vztazích, se tehdy rozhodla pro slovenské občanství. Někteří proto, že jejich tehdejší zaměstnavatel trval na tom, že bude zaměstnávat pouze slovenské občany (i když k tomu neměl žádný důvod), jiní proto, že nikdo nedokázal předpovědět, jaký bude další vývoj. I když svou vlast nikdy neopustili, stali se najednou na Slovensku příslušníky národnostní menšiny. Za svou vlast nadále považují Československo, přesto, že tato země už oficiálně neexistuje. Měli potíže vypořádat se i s tím, že orgány nové České republiky se na ně najednou začali dívat jako na cizince. Několik let později se potom Česká a Slovenská republika domluvili na přijetí divné možnosti dvojitého občanství. Přitom ale ti, kdo se narodili ještě v první Československé republice na Podkarpatské Rusi, měli problémy s uznáním jak českého, tak slovenského občanství ještě mnoho let.

Rozdělení Československa vedlo také k tomu, že ještě v roce 1993 byl vytvořen přípravný výbor pro vznik spolku Čechů na Slovensku. Ten byl v roce 1994 zaregistrován jako Český spolok na Slovensku. Jeho posláním bylo sdružovat Čechy, Moravany a Slezany žijící na Slovensku a jejich příznivce, hájit zájmy české národnostní menšiny, rozvíjet styky se zahraničními sdruženími obdobného zaměření a především aktivní účast na tvorbě důstojných podmínek života české národnostní menšiny na Slovensku. Kromě toho spolek usiluje o zachování národní a kulturní identity české menšiny na Slovensku, udržování a kultivování českého jazyka, udržování tradic a rozvíjení dobrých a přátelských vztahů mezi obyvateli České a Slovenské republiky.

S politováním ale konstatuji, že spolek v současnosti sdružuje snad jenom 10 % z těch, kdo se ve sčítání lidu hlásili k české nebo moravské národnosti. Příslušníci jiných národnostních menšin, které jsou na Slovensku početně méně zastoupeny, jsou mnohem více aktivní. Ale snad to na druhé straně svědčí také o tom, že Češi se na Slovensku cítí stále jako ve své vlasti, nikdy nikam neemigrovali a proto nepociťují ani nutnost nějak své vlastenectví projevit.

Ing. Jiří Vodrážka (redakčně kráceno)

Poznáš správnou odpověď?

1. Ve kterém městě má sídlo Ústavní soud České republiky?
2. Které město ČR bude v r. 2015 evropským hlavním městem kultury?
3. Kolik symfonických básní tvoří cyklus Má vlast Bedřicha Smetany a jaké nesou názvy?
4. Kolik je 5 - x , když x = -5?
5. Kdo je autorem citátu: „Láska k vlastnímu národu neznamená nenávist k národu jinému“?
6. Komu je zasvěcena románsko-gotická bazilika v Třebíči, zařazená do Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO?
7. Kdo je autorem Ferdy Mravence?
8. Kdo režíroval český film „Vesničko má středisková“?
9. Kde byla postavena první elektrifikovaná železniční dráha v Rakousko-Uhersku?
10. Které představení jako první se hrálo při otevření Národního divadla v Praze 11. 6. 1881?

Víte,že...?
...nejčastějším mužským křestním jménem v České republice je podle poslední statistiky jméno Jiří? Po něm, co do četnosti, postupně následují: Jan, Petr, Josef, Pavel, Jaroslav, Martin, Tomáš, Miroslav, František, Zdeněk, Václav, Michal, Karel a Milan.

Správné odpovědi:
1. v Brně
2. Plzeň
3. Šest: Vyšehrad, Vltava, Šárka, Z českých luhů a hájů, Tábor, Blaník
4. 10
5. T. G. Masaryk
6. Bazilika sv. Prokopa
7. Ondřej Sekora – napsal i nakreslil
8. Jiří Menzl
9. z Tábora do Bechyně – František Křižík
10. opera Libuše od Bedřicha Smetany

Pokud jsi odpovědi (a) správně alespoň na 5 otázek,zasloužíš si naši pochvalu (účastnící podzimní akademie jsou ve výhodě). Pokračování v následujícím čísle Stříbrného větru.

Podzimní procházka - objevování zatopené obce Ružín

Vybrat si pěkný podzimní den na procházku do přírody bylo letos opravdu těžké. Po druhém pokusu se nám to podařilo. A tak jsme objevovali krásy našeho „druhého domova“ – okolí Košic.

18. října t. r. v poledne vystoupilo 17 účastníků na zastávce Ružín z vlaku. Kolem nás krásné lesy, pod námi pod vodou místa, kde stála kdysi stejnojmenná obec Ružín. Stála tu mnoho století, nezničily ji středověké nájezdy, epidemie, světové války, ale definitivního rozhodnutí o její likvidaci z roku 1963 z důvodu výstavby vodního díla.

Celému místu vévodící kopec Holica krásnými barvami opravdu nezklamal. Na vyhlídkovém místě nad bývalou obcí jsme si povídali o prvních pobytech lidí na tomto území, o životě ve středověku a v nedaleké minulosti. O názvech jednotlivých vrchů, dolinek. Obec ležela opravdu na krásném místě. Kolem všude lesnaté kopce, krasové útvary. Obcí protékala řeka Hornád, v potocích plno ryb. Od roku 1870 tudy vedla dokonce Košicko-bohumínská železniční dráha, takže i s moderním světem obec měla lehké spojení. Obec měla vše –

kostel, školu, obchod, mlýn, pilu, hospodu... a hlavně dřevo. Nebyla nouze o zaměstnání a byly dobré podmínky vypěstovat si vše potřebné. Po kopcích se pásly ovce – dnes zůstal jeden salaš. Velké, historické město Košice, do jehož majetku od vlády Zigmunda Lucemburského obec patřila, nebylo až tak daleko.

V padesátých letech 20. století bylo však rozhodnuto: Z důvodu stavby přehrady na Hornádu bude obec zlikvidována. Lidem sice po dobu stavby nové, výše položené Tratě mládeže, Bujanovského tunelu a velkého viaduktu bleskla naděje, že tomu tak nebude. Po dobu výstavby tratě se život v obci velice změnil. Dokonce byla ještě elektrifikována. O to horší bylo poznání, že po letech nejistoty opravdu k likvidaci obce dojde. Počet obyvatelů před likvidací byl 550. A kam se rodiny přestěhovaly? Nejvíce do Kysaku, Lodin, Margecan a Košic. Jistě, lidé se stěhovali do domů s větším komfortem, ale určitě jim chyběl pohled na Holici a malý kostelík pod ní. Určitě chyběl tichý potok Ružínek a rychlý tok Hornádu, stáčející se z bývalého koryta

„Velký prielom Hornádu“ směrem na Košice.

Šli jsme místy, kde bývalá obec ležela. Hlavní ulice a většina domů však už je 50 let pod vodou. Na úbočí místo vesnických domků se dnes nalézají chaty. Nám sice do těchto míst nezapadaly, ale taková je doba. Před jednou jsme oslovili chataře, pana Pivovarníka. Hrdí se tím, že je bývalý Ružínčan, ukazoval nám fotky obce. On se dokonce jako poslední ženil v jejich kostelíku. Bylo to zvláštní. Uvědomit si, jak se mění doba, jak vše rychle uniká. Jediné, co po obci zůstalo, je hřbitůvek se zachovalými kříži. Některé hroby už těžko identifikovat, některé jsou ještě navštěvované. Jedině mrtví zde zůstaly jako svědkové všech změn.

Procházka se zdařila. Objevili jsme krásná místa okolí Košic. Seznámili jsme se s dějinami této obce i obcí kolem a s jejich každodenním životě v minulosti. Prošli jsme se krásnou přírodou a nasbírali jsme si materiál na výrobu vlastních věnečků.

Více fotografií najdete na webu cske.sk. Jistě uvěříte, že nám bylo fajn.

Miluše Babjáková, Foto: Eva Reitznerová, Marie Krausová

Posvícenské křeslo pro hosta

Legendární duo

I na letošní Svatováclavské posvícení přijali pozvání dlouholetí členové ČsvK, kteří zapustili své kořeny na Východním Slovensku a zanechali a stále zanechávají zde výraznou stopu. Tentokrát mám na mysli vynikající dvojici umělců v oblasti hudby – klavírní duo Ludmila Kojanová a Pavel Novotný.

JG: Snad všichni z nás se setkali s vašim uměním na živých koncertech ve Slovenském rozhlase, galerii, městské knihovně, na Dnech české kultury v Košicích a jiných místech východoslovenského regionu. Mohli byste nám blíže prozradit, jaká byla Vaše cesta z rodného kraje na Východní Slovensko?

PN: Já pocházím z Olomouce. Pochopitelně už v mládí jsem tíhnul k hudbě a toužil po hudebním vzdělání. Toho se mi dostalo na Janáčkově akademii muzických umění v Brně.

LK: Já jsem rozená Pražačka. I já jsem se dostala na studia do Brna na JAMU a tam jsme se setkali. Nebylo nás mnoho, kteří jsme se zaměřili na klavírní hru. A tam jsme také v roce 1960 poprvé společně vystoupili na veřejném koncertu jako klavírní duo. A u toho jsme zůstali.

JG: Obdivujeme váš působivý interpretační styl, bravurní techniku a výrazovou jednotu. Co je náročnější? Interpretovat skladby na dvou klavírech, anebo čtyřručně na jednom klavíru?

PN: Každé má své osobitosti. Při hře čtyřručně na jednom klavíru je někdy problémem respektovat blízkost spoluhráče – jednoduše řečeno „nepřekážet si“. Ale vždy záleží na tom, o jaké jde číslo.

JG: Vraťme se k vaší cestě na Východ.

LK: Je tomu již 50 let od našich začátků v Košicích. Nebylo to pro nás snadné, ale bylo to potřebné a inspirující. V Košicích bylo žádoucí vyučovat na Konzervatoři hře na klavír a to nás zavazovalo. Také tak později i na Prešovské univerzitě.

JG: Dodám jen, kde jste vyučovali jako docenti klavírní hry.

PN: To víte, že naše přestěhování do Košic nebylo pro nás zprvu snadné. Přišli jsme do pro nás neznámého prostředí. Těžce jsme si zvykali. Však to sám poznáte. Ale musím dodat, že za těch padesát let se Košice změnily k nepoznání a nyní jsme rádi, že jsme svým uměleckým a pedagogickým působením přispěli ke kulturnímu rozvoji regionu.

JG: A nejen regionu. Vždyť vaše koncertní činnost byla bohatá jak doma tak i v zahraničí (Česko, Německo, Maďarsko, Polsko, Švýcarsko, Island atd.) Realizovali jste řadu rozhlasových nahrávek, televizních koncertů, odborných přednášek a seminářů. Vydání CD „Česká hudba pro klavírní duo“ je uznáním Českého spolku v Košicích, výrazem úcty k vašemu uměleckému dílu a jsme na vás hrdi. Příjměte naše poděkování a vám, pane Novotný, také naše blahopřání k nedávným 75 narozeninám a oběma přejeme ještě hodně umělecké invence.

Děkuji vám za rozhovor.

Stránku připravili Jiří Gregorek a Marie Harmatová.
Foto Eva Reitznerová

Profese na celý život

Jsme rádi, že naše pozvání do křesla pro hosta přijal Ing. Bohumil Procházka, který stál při založení Místního klubu Českého spolku v Michalovcích a později v letech 2006 - 2010, byl jeho předsedou. Je čerstvým držitelem ceny města Michalovce za obětavou činnost v rámci rozvoje česko-slovenských vztahů. Z městského úřadu v Michalovcích nám napsali:

„Vďaka tomuto svedomitému, skromnému človeku, spolok organizoval akcie nielen pre českú komunitu na území mesta, ale aj pre ostatných občanov Michaloviec.“

MH: Pane inženýre, mohl byste nám říct, odkud pocházíte?

Z Moravy a narodil jsem se v Dobšicích u Znojma. Gymnázium – jedenáctiletku jsem absolvoval ve Znojmě. Po maturitě jsem byl přijatý na Vojenskou technickou akademii v Brně, se specializací technologie výroby výbušnin.“

MH: Manželka také pochází z Moravy?

„Ano a žijeme spolu 55 let.“

MH: Po ukončení studia jste nastoupil do bývalého podniku na Slovensku.

„Ano, do národního podniku Chemko Strážske jako směnový inženýr.“

MH: Vaše odborná kariéra byla velice rozsáhlá. Zúčastnil jste se na modernizaci výroby, na zvýšení výrobní kapacity, na

vylepšení výrobního procesu, na rozšíření sortimentu výroby, na rozšíření sortimentu gumárenských chemikálii. Tak bychom mohli pokračovat dál a dál.

„Později jsem pracoval jako vedoucí oddělení výzkumu zvláštních výrob.“

MH: Na začátku 90. let jste spolupracoval při uzavíraní dohody o společném podniku Chemko a norskou firmou DynoNobel na výrobu průmyslových trhavin. V rámci plnění pracovních úloh jste se zúčastnil pracovních cest do mnoha zemí. Váš život je tedy pestrý, ale také náročný.

Děkuji, že jste přijal pozvání a do budoucna přejeme vám i celé vaší rodině hodně zdraví.

Vila Tugenthat v Brně – „srdce z onyxu“

Tato funkcionalistická vila představuje poslední velké dílo architekta Ludwiga Miese van der Rohe v Evropě, než se odstěhoval do USA. Byla postavena v letech 1929 - 1930 pro manžele Tugendhatovy v Brně - Černých polích. V roce 1938 manželé Tugendhatovi pro svůj židovský původ museli vilu opustit a obsadila ji říšská správa a následně také Rudá armáda. V posledních letech byla uvedena do původního stavu a spřístupněna veřejnosti jako muzeum.

Vilu charakterizuje plynoucí prostor mezi prostorem obývaným a okolím. Jednou z rarit je stěna z onyxu z pohoří Atlas v Maroku, jíž prostupuje světlo. „Méně je více, Bůh je v detailu“ (Miese).

Do Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO byla tato stavba zapsána v r. 2001. Za zmínku také stojí, že zde byla v roce 1992 podepsána smlouva o rozdělení Československa.
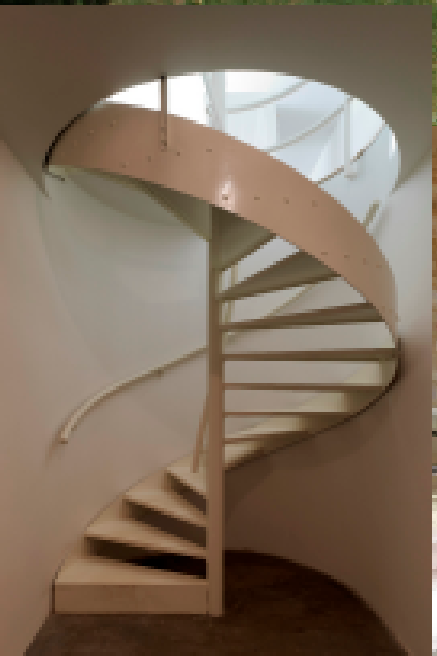
Jiří Gregorek